

ביהדות לא מעגלים פינות

כיצד איור של לוחות הברית שנוצר בידי נוצרים ובהמשך סימן הפלייט יהודים, הפך לסמל שמזוהה עם היהדות? על טעויות היסטוריות.

הטלאי הראשון

הטלאי הצהוב הוא אחד הסימנים המזוהים ביותר עם השואה. מיד אחרי ליל הבדולח, ריינהרד היידריך שהיה אחד ממנהיגי הנאצים וזה שארגן את פוגרום ליל הבדולח, הציע את הרעיון שכל היהודים ילבשו טלאי בצורת מגן דוד ובמרכזה כתוב המילה 'יהודי' בשפת אותה מדינה. בתחילה החילו את החוק הזה בפולין מיד אחרי שנכבשה בידי גרמניה, ובהמשך גם בגרמניה עצמה, הולנד ועוד מדינות.

מה שפחות ידוע זה שהרעיון להכריח יהודים לענוד סימן מזהה שבעצם הוא אות קלון כדי שיהיו מובדלים מהאוכלוסייה המקומית הוא לא המצאה גרמנית. זה מיוחס לאחד החליפים המוסלמים מהמאה השביעית או השמינית. במשך הדורות היו צורות רבות לסימון היהודים. מה שמוזר הוא שאחד הסמלים שהיום מופיע בכל בית כנסת ומזוהה עם כל נושא דתי, היה בעצם תג מזהה שבו השתמשו אנטישמים כדי לזהות יהודים.

לוחות הברית

אם נבקש מכל יהודי בעולם שיצייר כיצד נראו לוחות הברית, הוא בוודאי יצייר אותם מלמטה בזווית ישרה, ומלמעלה בחצי עיגול. שבוע שעבר קראנו את הסיפור של מתן תורה, והשבוע בסוף פרשת משפטים התורה חוזרת שוב לסיפור של מתן תורה. אנו קוראים בפרשה "ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה² ואתנה לך את לוחות האבן³ אשר כתבתי" (משפטים כד, יב). לוחות האבן הם "לוחות הברית" שאותם הקב"ה נתן למשה.

בתורה עצמה אין תיאור כיצד לוחות הברית היו נראים, ורק נכתב

שהקב"ה נתן למשה שני לוחות אבן. במשך כשמונה מאות שנה שבהם ארון הברית היה יחד עם ישראל לא מצינו שיהיה כתוב איפה שהוא בתנ"ך משהו על צורת הלוחות. רק 500 שנים לאחר שארון הברית נגנז במבואות עקלקלות שבהר הבית התלמוד דן בשאלה הזאת ואומר ש"הלוחות ארכן שישה ורחבן שישה" (ב"ב יד,א) דהיינו שהלוחות היו מרובעות.

בא הרבי ואומר ש"מקור ציור הלוחות בצורת חצי עיגול נלקח מאומות העולם, ונוסף לכך, אין שום משמעות בשום מקום במדרשי חז"ל שהלוחות היו עגולות ובראשם חצי עיגול" (שיחות קודש תשמ"א ח"ב עמ' 514 תו"מ תשמ"ב ח"א עמ' 275, ועוד).

בדורות קדומים עם ישראל לא צייר את לוחות הברית. בבתי הכנסת העתיקים שהתגלו בארץ ישראל מלפני קרוב לאלפיים שנה לא נמצאו איורים של לוחות הברית. בבית הכנסת של בית אלפא (לא רחוק מבית שאן) נמצאו שרידי בית כנסת עתיק והתגלה פסיפס שעשוי מאבנים קטנות שיוצרים יחד ציורים עם מוטיבים יהודיים. יש שם ציור של מנורה, גלגל מזלות, תיאור עקידת יצחק ועוד, אבל אין שם ציור של לוחות הברית. וזה נכון גם לבתי כנסת עתיקים נוספים שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות כמו 'חמת טבריה' שנמצא על שפת הכינרת. נראה שליהודים לא היה שום צורך לצייר את לוחות הברית. הם האמינו שזה ניתן למשה מסיני והם קיבלו את עשרת הדברות ביחד עם כל התורה וחיו לפי זה. ככלל היהדות תמיד נמנעה מסמלים ויזואליים.

סמל אנטישמי

למעשה ציור לוחות הברית מגיע מהנצרות. כתוצאה מכך שהם אימצו את עשרת הדברות כעיקר הדת הם התחילו לצייר את לוחות הברית. בתחילה גם הם ציירו את לוחות הברית בצורה מרובעת, אבל בערך לפני כאלף שנים התחיל להתקבע הציור של חצי עיגול, ולא רק שזה הפך לסמל של לוחות הברית, אלא זה הפך לסמל שבו הנוצרים מסמנים את היהודים.

במאה השלש עשרה מלך אנגליה הנרי השלישי הוציא צו "שכל יהודי יישא

על חזהו על לבושו העליון בכל מקום אשר ילך או ירכב, הן בעיר והן מחוצה לה, כעין שני לוחות לבנים עשויים בד או קלף מעוגל בקצהו".

במרוצת השנים זה פסק להיות סמל אנטישמי וחדר לאט לאט לעולם היהודי, אולי בגלל שהתחילו לקשט את הבתי כנסת מבפנים ובפרט באירופה וחיפשו מוטיבים דתיים, ומה מסמל יותר את הדת מאשר לוחות הברית. במאה וחמישים השנים האחרונות זה הפך לסמל דתי. מי שרוצה להתהדר בדתיות שלו משתמש בסמל הזה שמקורו בנצרות!

הרבי בשנות נשיאותו העיר על כך כמה וכמה פעמים בעל פה ובכתב. הוא עודד מוסדות וארגונים שהשתמשו בזה כלוגו למוסדות שלהם להחליף את הלוחות העגולים עם לוחות מרובעים כפי שמובא בתלמוד. הרבי הוסיף שמבחינה חינוכית זה דבר שיכול לגרום נזק לתלמידים צעירים: "דהנה כאשר הילד מקבל תעודה מזמן לזמן ובה מופיע ציור הלוחות בצורת חצי עיגול מלמעלה, מתקבל אצלו ללא כל ספק שכן הייתה צורת הלוחות, ואחר כך כאשר ילמד את הגמרא הנ"ל יוכח שמה שהונח אצלו בפשטות כתוצאה מהלימוד במוסד זה, הרי זה היפך פשטות הגמרא! וכתוצאה מזה, הרי הוא מאבד את כל האימון במלמד ומחנך שלו, גם כאשר ילמדו עמו דבר אמיתי".

בנוסף לכך אומר הרבי: "מקור ציור הלוחות נלקח מאומות העולם, וציור זה הוא היפך דברי הגמרא, ואם כן כאשר מציירים את הלוחות בצורת חצי עיגול הרי מעדיפים את גרסת אומות העולם על דברי הגמרא!" (ראה בכל זה בחוברת 'חטא העיגול' להרב יחזקאל סופר).

הטעות ההיסטורית של מיכלאנג'לו

ישנם כאלו שיטענו מה כל כך חשוב אם זה עגול או מרובע, זה לא משנה יותר מדי. ישנו ציור ידוע נוסף שצויר בצורה לא נכונה, וגם מאותו ציור יהודים סבלו הרבה עד לשנים האחרונות, ואני מתכוון לציור של משה רבנו כפי שצויר על ידי מיכלאנג'לו.

הוא פיסל משיש אדם שאמור להיות דמותו של משה רבנו כשהוא יושב וביד אחת הוא מחזיק אל גופו לוח מרובע המסמל את לוחות הברית (דווקא כאן לוחות הברית מרובעות) ועל ראשו זוג קרניים קטנות, והכל בגלל פרשנות מוטעית על הפסוק "כי קרן עור פניו". כשמשה ירד מהר סיני ביום כיפור עם הלוחות השניות קרנו פניו באור רוחני נעלה ואילו בתרגום הבינו בטעות את המילה "קרן" כאיבר בגוף ולא כקרן אור, ולכן הוא צייר את משה עם שני קרניים.

היהודים סבלו נוראות מהפירוש המוטעה הזה. לי אישית סיפרו כמה יהודים שכשהם הגיעו לקולג' סטודנטים שלא פגשו מימיהם יהודי ניגשו ומיששו את ראשם כדי לבדוק האם אין להם קרניים?

ישנו עוד חפץ מבית המקדש שהציור המקובל בעולם היהודי מגיע מהנוצרים וזאת המנורה. הצורה הידועה של המנורה עם קנים מעוגלים, מופיע בשער טיטוס ובעוד מקומות רבים. לעומתם הרמב"ם ורש"י סוברים שקני המנורה היו ישרים, ולכן הרבי הורה שיעשו את המנורות בצורה ישרה כפי שהרמב"ם צייר אותם.

מה שמעניין הוא שמתגלה כאן טרנד מסוים. הנוצרים מנסים לעגל כל דבר אם זה את המנורה או את הלוחות. היהדות היא מרובעת. חוק זה חוק. "לא תוסיפו ולא תגרעו", שלא כבסגנון הנוצרי שם מנסים לעגל את הערכים ולהתאימם לעם. (מיוסד על השיעור של "תובנות לחיים" טעימה מתורתו של הרבי לפרשת תרומה תשפ"ד)